

Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap

Inhoudelijke reactie op de Consultatie Archiefwet 2021

Het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap (KNHG) is de beroepsvereniging van professionele historici in Nederland. Het genootschap speelt een belangrijke rol in de professionalisering van de beroepsgroep én behartigt de belangen van de beroepsgroep door zich in te zetten voor beroepsontwikkeling & arbeidsmarktperspectieven, professionalisering & positionering van de historicus, het maatschappelijk belang van geschiedenis en de toegankelijkheid van bronnen.

Het KNHG heeft kennis genomen van de voorgenomen wetswijziging en wil namens de beroepsgroep van historici de volgende kanttekeningen plaatsen en aanbevelingen doen.

Selectielijsten

In de Memorie van Toelichting wordt gesteld (m.b.t artikel 4.1 en 4.2): 'In het gewijzigde Archiefbesluit zal de toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure komen te vervallen: dit betekent dat conceptbesluiten niet langer gedurende zes weken ter inzage hoeven te worden gelegd voor zienswijzen. Van deze mogelijkheid wordt niet of zelden gebruik gemaakt en het belang van burgers is in het Archiefbesluit bovendien verankerd door de betrokkenheid van onafhankelijke deskundigen bij het ontwerpen van een selectielijst. Het doen vervallen van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure versnelt de procedure van het wijzigen van een selectielijst, hetgeen naar verwachting zal bijdragen aan de actualiteit van selectielijsten. Het schrappen van deze voorbereidingsprocedure doet niet af aan het feit dat de vaststelling van de selectielijst een besluit is in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Dit besluit wordt in de Staatscourant gepubliceerd, is derhalve kenbaar voor een ieder en is vatbaar voor bezwaar en beroep.'

Het KNHG verwacht dat het verdwijnen van de ter inzagelegging de drempel verhoogt om te reageren op selectielijsten ook al wordt daar momenteel beperkt gebruik van gemaakt en **adviseert om** deze bepaling te schrappen.

Overbrengingsverplichting

Het wetsvoorstel maakt ontheffing van de overbrengingsverplichting onder bepaalde voorwaarden mogelijk (art 4.5). Lid 2 geeft aan onder welke voorwaarden dit kan gebeuren en onder c wordt gesteld dat het verantwoordelijke overheidsorgaan de documenten 'in goede, geordende en toegankelijke staat heeft gebracht en adequate voorzieningen heeft getroffen voor de blijvende bewaring en beschikbaarstelling van de documenten'. Dit artikel is volgens het KNHG onvoldoende

duidelijk geformuleerd om te borgen dat de burger/onderzoeker dezelfde mogelijkheden heeft om de documenten te raadplegen.

Het KNHG adviseert de formulering te wijzigen zodat duidelijk is dat een ontheffing slechts wordt afgegeven indien de openbaarheid en toegang tot de documenten gelijk is als wanneer de documenten wel overgebracht zouden zijn.

Beperkende maatregelen

De huidige Archiefwet uit 1995 kent slechts drie beperkende bepalingen, dat zijn er in het voorstel van de Archiefwet 2021 maar liefst dertien geworden (art 6.2). Volgens de Memorie van Toelichting gaat het hier niet zozeer om een uitbreiding van de beperkingsmogelijkheden, maar om een nadere specificatie van de drie bestaande gronden. Bovendien stelt de Memorie van toelichting dat er 'materieel geen sprake is van een grote wijziging'. **Het KNHG acht deze redenering aanvechtbaar** aangezien twee van de bestaande beperkingsgronden uit de huidige wet, te weten eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en het voorkomen van onevenredige bevoor- of benadeling, letterlijk terugkomen in de lijst van mogelijke beperkingsgronden. Die staan daarmee op zichzelf en het KNHG ziet niet hoe de andere gronden als specificaties hiervan beschouwd kunnen worden.

Het KNHG vreest dan ook dat door de uitbreiding van het aantal beperkende bepalingen het makkelijker zal worden om de openbaarheid van naar een openbare archiefbewaarplaats overgebrachte documenten te beperken. Dit wordt nog versterkt door artikel 6.3 dat stelt: 'Na overbrenging kan het verantwoordelijke overheidsorgaan de openbaarheid van documenten niet alsnog beperken, tenzij de voortdurende openbaarheid van die documenten onaanvaardbaar zou zijn gelet op een of meer van de beperkingsgronden, bedoeld in art 6.2, eerste tot en met derde lid.'

Het KNHG adviseert om de bestaande formulering uit de huidige Archiefwet te handhaven. De Archiefwet 1995 stelt dat 'de zorgdrager ten aanzien van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden kan, na de in het eerste lid bedoelde overbrenging, niet alsnog beperkingen als bedoeld in het eerste lid stellen, tenzij zich na het tijdstip van overbrenging omstandigheden hebben voorgedaan die, waren zij op dat tijdstip bekend geweest, tot het stellen van beperkingen aan de openbaarheid ingevolge het eerste lid zouden hebben geleid'. Het nieuwe tekstvoorstel nodigt uit tot minder precieze beoordeling bij overbrenging maar zou ook kunnen leiden tot aanpassingen uit politieke overwegingen. Dat is ongewenst.

Amsterdam, 22 januari 2020